

אלו הן הגולין פרק שני מכות

מח א מיי פ"ה מהל' רמב"ם הלכה ה סנה ע"פ ע"ו
 מב ב מיי פ"ה מהל' סנה הל' א פ"ו
 כל הפרק ע"ש
 ג ג מיי פ"ה מהל' רמב"ם הלכה ע'
 נא ד מיי סה הל' ט
 נב ה ר מיי סה פ"ו הלכה ט

גליון הש"ס

נב' זה שהרג במזיד
 נהרג ע"פ סנה דף ט
 ע"כ תוס' ד"ה מי:

הגהות הב"ח

(ה) גמ' אנה לידו וגו' זהו שאמר הכותב כסבר יאמר משל: (ב) רש"י ד"ה ומלא גולל הדם בדרך הכלימה. כ"כ בלמוד דלול ככר היה בעיר מקלט ולא חוק לתמוס ומלאו והכנו לפגועה דמלאי היה לקמן נממתי' דף י"א ע"כ ונמתי' דף י"ב ע"כ:

מוסף רש"י

לזה אין עדים. לא היו עדים דבר שיעידו. זה לא נכר וכו' לא גלה (שמות) ונפל עליו הרהור. ועמיס מעריס עליו וממייס אמו לגלות (שם).

רבינו חננאל

עלות שעתיד שלמה בן להקריב על גבי המזבח תניא רבי אלעזר בן עקיבא אומר מקלט מקלט עיקר כתוב על פרשת דרכים כרי שיכיר הרוצח ויפנה לשם שנאמר הכין לך הדרך. עשה הכנה לדרך: מרשעים יצא רשע. כגון אחר שהרג בכוונה ואחד שהרג במזיד ואין בהן עדים זימנס הקב"ה למקום אחד זה שהרג במזיד ישוב תחת הסולם וזה שהרג שונג היה יורד מן הסולם נפל עליו והרג זה שהרג במזיד נהרג וזה שהרג בשונג גולה: מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך שאדם רוצה לילך שם מוליכין אותו. מן התורה דכתיב לא תלך עמהם כיון שרצה נאמר לו קום לך אחם. מן הנביאים אני ה' אלהיך מלמך להועיל מלמדך להועיל מרדכיך בדרך תלך. מן הכתובים אם לציים הוא יליץ ולעניים יתן חן אמר רב הונא שגלה לעיר מקלט ת"ח שמא ירהגו בדרך וידברו אליו מאי לאו דמתרו ביה דאי קטיל בר קטלא הוא לא כדתניא וידברו אליו דברים הראויים לו אל תנהג בו מנהג שופכי דמים בשגנה בא מעשה לידו ר"מ אומר הוא מדבר ע"י עצמו שנאמר וזה דבר הרוצח אמרו לו הרבה שליחות עושה אמר מר בשגנה בא מעשה לידו פשיטא דאי במזיד בר גלות הוא אין והא תניא ר' יוסי בר' יהודה אומר בתחלה אחד שונג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט וב"ד שולחין ומביאין אותם משם מי שנתחייב מיתה הרגוהו שנאמר וישלחו זקני עירו ולקחו אותו משם ונתנו אותו ביד גואל הדם ומת מי שלא נתחייב פטרוהו שנאמר והציילו העדה את הרוצח מיד גואל הדם מי שנתחייב גלות מחזירין אותו למקומו שנא' והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה רבי אומר מעצמן הן גולין כסבורין הן אחד שונג ואחד מזיד קולטות והן אינן יודעין שבשונג קולטות במזיד אינן קולטות א"ר אלעזר ע"י שרובה רוצחים אינה קולטת שנאמר ודבר באוני זקני העיר והיא את דבריו ולא שהיושבו דבריהן לדבריו וא"ר אלעזר ע"י שאין בה זקנים אינה קולטת דבעינן זקני העיר וליכא איתמר עיר שאין בה זקנים רבי אמי ור' אסי חד אמר קולטת וחד אמר אינה קולטת למאן דאמר קולטת מצוה בעלמא ועיר שאין בה זקנים ר' אמי ורבי אסי חד אמר נעשה בה בן סורר ומורה וחד אמר אין נעשה בה בן סורר ומורה למ"ד אין נעשה בה בן סורר ומורה בעינן זקני עירו וליכא למ"ד נעשה בה אמר אינה מביאה עגלה ערופה וע"כ אמר ר' אמי ור' אסי חד אמר אינה מביאה עגלה ערופה עגלה ערופה בעינן זקני עירו והיא וליכא למאן דאמר מביאה עגלה ערופה מצוה בעלמא א"ר חמא בר חנינא מפני מה נאמרה פרשת רוצחים בלשון

והא תניא רבי יוסי בר יהודה אומר וכו'. וא"ת ואמאי לא מיימיס ממתיס דר' יוסי בר יהודה דמתני' וי"ל דמתני' איכא למימר דלא חייביס קאמר אלא מאליהיס היו גולין בשביל שהיו טועים דקאמר רבי הנה צברייתא אכל צברייתא מוכח שפיר דחייבין קאמר מדמיימי פסוק גבי מויד אכל דמתני' לא מיימי קרא גבי מויד כן נראה למש"ס ועוד נראה דע"כ צברייתא ליכא למימר דמאליהין קאמר ז"ד ע"כ היינו רבי: חד אמר פביאין עגלה ערופה. מימה דהא תנן (פסוקה דף מד): עגלה ערופה אין מודדין אלא מעיר שיש בה צ"ד וי"ל דהתם מיירי כגון דליכא עיריות טובא ונחלא מיימיס יש צ"ד כיון דמלי לאוקומי קרא דמקיימי ליה אכל הכל מיירי כגון שאין שם צ"ד בכל העיריות הסמוכות הלכך אמרין דמ"מ מודדין מיימיס: אפילו

*מקלט היה כתוב על פרשת דרכים כרי שיכיר הרוצח ויפנה לשם אמר ר' רב כהנא מאי קרא יתכין לך הדרך עשה [לך] הכנה לדרך רב חמא בר חנינא פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא? טוב וישר ה' על כן יורה הטאים בדרך אם לחטאים יורה ק"ו לצדיקים ר"ש בן לקיש פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא ואשר לא צרה והאלהים אנה לידו וגו' (ב) יבאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע וגו' במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שהרגו את הנפש אחד הרג בשונג ואחד הרג במזיד לזה אין עדים ולזה אין עדים הקב"ה מזמין לפונדק אחד זה שהרג במזיד וישב תחת הסולם וזה שהרג בשונג יורד בסולם ונפל

עליו והרגו זה שהרג במזיד נהרג וזה שהרג בשונג גולה אמר רב רב רב הונא אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב הונא א"ר אלעזר בן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים: בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו מן התורה דכתיב לא תלך עמהם וכתוב קום לך אתם מן הנביאים דכתיב אני ה' אלהיך מלמדך להועיל מרדכיך בדרך (זו) תלך מן הכתובים דכתיב אם לציים הוא יליץ ולעניים יתן חן אמר רב הונא רוצח שגלה לעיר מקלט ומצאו גואל הדם והרגו פטור קסבר ו'לו אין משפט מות בגואל הדם הוא דכתיב מיחייבי ו'לו אין משפט מות ברוצח הכותב מדבר אהה אומר ברוצח או אינו אלא בגואל הדם כשהוא אומר ו'הוא לא שונא לו מתמול שלשום הוי אומר ברוצח הכותב מדבר הוא דאמר כי האי תנא דתניא ו'לו אין משפט מות בגואל הדם הכותב מדבר אתה אומר בגואל הדם הכותב מדבר או אינו אלא ברוצח כשהוא אומר כ'י לא שונא הוא לו מתמול שלשום הרי רוצח אמור הא מה אני מקיים ו'לו אין משפט מות בגואל הדם הכותב מדבר תנן מוסרין לו שני ת"ח שמא ירהגו בדרך וידברו אליו מאי לאו דמתרו ביה דאי קטיל בר קטלא הוא לא כדתניא וידברו אליו דברים הראויים לו אל תנהג בו מנהג שופכי דמים בשגנה בא מעשה לידו ר"מ אומר הוא מדבר ע"י עצמו שנאמר וזה דבר הרוצח אמרו לו הרבה שליחות עושה אמר מר בשגנה בא מעשה לידו פשיטא דאי במזיד בר גלות הוא אין והא תניא ר' יוסי בר' יהודה אומר בתחלה אחד שונג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט וב"ד שולחין ומביאין אותם משם מי שנתחייב מיתה הרגוהו שנאמר וישלחו זקני עירו ולקחו אותו משם ונתנו אותו ביד גואל הדם ומת מי שלא נתחייב פטרוהו שנאמר והציילו העדה את הרוצח מיד גואל הדם מי שנתחייב גלות מחזירין אותו למקומו שנא' והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה רבי אומר מעצמן הן גולין כסבורין הן אחד שונג ואחד מזיד קולטות והן אינן יודעין שבשונג קולטות במזיד אינן קולטות א"ר אלעזר ע"י שרובה רוצחים אינה קולטת שנאמר ודבר באוני זקני העיר והיא את דבריו ולא שהיושבו דבריהן לדבריו וא"ר אלעזר ע"י שאין בה זקנים אינה קולטת דבעינן זקני העיר וליכא איתמר עיר שאין בה זקנים רבי אמי ור' אסי חד אמר קולטת וחד אמר אינה קולטת למאן דאמר קולטת מצוה בעלמא ועיר שאין בה זקנים ר' אמי ורבי אסי חד אמר נעשה בה בן סורר ומורה וחד אמר אין נעשה בה בן סורר ומורה למ"ד אין נעשה בה בן סורר ומורה בעינן זקני עירו וליכא למ"ד נעשה בה אמר אינה מביאה עגלה ערופה וע"כ אמר ר' אמי ור' אסי חד אמר אינה מביאה עגלה ערופה עגלה ערופה בעינן זקני עירו והיא וליכא למאן דאמר מביאה עגלה ערופה מצוה בעלמא א"ר חמא בר חנינא מפני מה נאמרה פרשת רוצחים בלשון

מקלט היה כתוב על פרשת דרכים. כלל מקום שהיו שני דרכים מפולגים אחד פונה לעיר מקלט היה עץ מקוטע צלוחו דרך וכתוב בו מקלט: פסח ליה פיסחא. כשהיה רוצה לדרוש צפרסא רוצחים היה מתחיל קן: והאלהים אנה לידו. זהו שומר הכתוב כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע.

משל הקדמוני היא התורה שהיא משל הקב"ה שהיא קדמוני של עולם והיא אמרה מרשעים יצא רשע והיכן אמרה והאלהים אנה לידו והיאל הקב"ה ממתיס מכשול לאדם למטוא אלא ע"י שהיו שניהם רשעים ההורג והנהרג ההורג היה חייב גלות ואין עד דבר וזהו לא גלה והנהרג היה חייב מיתה ואין עד דבר ולא נהרג לפיכך הקב"ה מוזמן לפונדק אחד כו': **מה הכתוב מדבר.** והאלהים אנה לידו: **נפל עליו והורגו.** יש עדים ויגלה על כרחו: **בדרך תלך.** בדרך אשר תצטרך לילך: **אם לנציס.** נא אדם להתמכר: **הוא יליץ.** אין מעצמן צידו: **ומלאו גואל הדם.** בדרך (ט) צהליכמו: **בגואל הדם הכתוב מדבר.** וה"ק פן ירדוף גואל הדם אחרי הרוצח והשיגו והכחו נפש ולא יתיירא מצ"ד כי לו אין משפט מות וסוף המקרא האומר כי לא שונא הוא וגו' מוסב על ראשו פן ירדוף גואל הדם אפי' לומר לך להכין לו הדך כי לא שונא היה לו ולא הרגו מדעת: **ברוצח הכתוב מדבר.** וה"ק פן ירדוף והשיגו והכחו והוא לא היה ראוי למות כי לא שונא היה להרוג ולא הרגו מדעת: **הרי רוצח אמור כו'.** שאין לו משפט מות ולא היה לריך לכתוב צבילו ו'לו אין משפט מות: **הרבה שליחות עושה.** דברים שאינן נעשים ע"י האדם נעשים ומתקבלים על ידי ה' והרבה שלוחים: **פשיטא.** כיון דהוא גולה ודאי בשונג הרג דאי במזיד הרג וכו' גולה היה: **ה"ג דאי במזיד כר גלות הוא** בתמיהה: **בתפלה.** תחלת משפטן של רוצחים ועיקרו זהו אחד שונג ואחד מזיד כו'. ויליץ טעמא מקרא וכו' יהיה איש שונא לרעהו ולרע לו וקס עליו וגו' משמע אס הורגו צכוונה ינוס וכתיב בתריה ושלמו זקני עירו וגו': **רבי אומר.** לא אמר הכתוב שיגלה אלא הוא טועה וגולה ולימדך הכתוב שיקמחו משם ויהרגוהו: **ודבר באוני זקני העיר הויה.** מקרא בספר יהושע: **מלוה בעלמא.** מלוה שיהו שם זקנים ומיהו כי אין בה זקנים נמי קלטו: **בן סורר ומורה כתיב דברים** (כ) והוצילו אותו אל זקני עירו: **בלשון**

(א) מ"א רב הונא. (ב) מ"א כי לא שונא הוא לו. (ג) ומתקבלים הכחו על ידיו. (ד) רש"י מ"א ר"ב. (ה) רש"י מ"א ר"ב.

תורה אור השלם

1. תבין לך הדרך ותשלשת את גבול ארצך אשר יחילך וי אלהיך לנפש שמה כל רצח: דברים ט ג
2. טוב וישר ה' על כן יורה הטאים בדרך: תהלים כה ח
3. ואשר לא יצדק והאלהים אנה לידו ושמתו לך מקום אשר ינוס שמה: שמות כא ג
4. כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע וידו לא תהיה בקר: שמאל א כד יג
5. ויאמר אלהים אל כלעם לא תלך עמהם לא תאגר את הקעם כי ברוך הוא: במדבר כב יב
6. והבא אלהים אל כלעם לילך ויאמר לו אם לקרא לך באו האשמים קום לך אחם ואך את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה: במדבר כב כ
7. כה אמר ה' גאלך קדוש ישראל אני ה' אלהיך מלמדך להועיל מרדכיך בדרך תלך: ישעיהו מת יז
8. אם לציים הוא יליץ ולעניים יתן חן: משלי ג לד
9. פן ירדף גאל הדם אחרי הרוצח כי יחס לבבו והשיגו כי ירבה הדרך והקבו נפש ו'לו אין משפט מות כי לא שונא הוא לו מתמול שלשום: דברים טו ו
10. וזה דבר הרצח אשר ינוס שמה ותי אשר יבה את רעהו בבלי דעת והוא לא שונא לו מתמול שלשום: דברים טו ז
11. וישלחו זקני עירו ולקחו אותו משם ותנו אותו ביד גאל הדם ומת: דברים ט יב
12. והציילו העדה את הרוצח מיד גאל הדם והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה וישב בה עד מות הכותב הגולל אשר משח אותו בשמן הקרש: במדבר לה כה
13. ונס אל אחת מהערים האלה ועמד פתח שער העיר ודבר באוני זקני העיר והיא את דבריו ואספו אותו העדה אליהם ותנו לו מקום וישב עמם: יהושע כ ד
14. ותפשו בו זקני ואמו והוציאו אותו אל זקני עירו ואל שער מקומו: דברים כא יט
15. והיה העיר הקרובה אל החלל ולקחו זקני העיר והוא עגלת בקר אשר לא עבר בה אשר לא מכה בעל: דברים כא ג

זקני העיר והיא וליכא למאן דאמר מביאה עגלה ערופה מצוה בעלמא א"ר חמא בר חנינא מפני מה נאמרה פרשת רוצחים